

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวันนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเด็กในอนาคต (นิตดา หงษ์วิวัฒน์, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งปรับแนวคิดจากการเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลักมาเน้นแนวคิด คน คือศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าอยู่ในสังคมอนาคต และช่วยกันพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองต่อไป ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ซึ่งเริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2540-2544 จึงมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของเด็กในทุกด้าน โดยรัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีศูนย์รับเลี้ยงดูแลเด็กในทุกชุมชน ซึ่งแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี (สถาบันเด็กมุขนิธิเด็ก, 2545) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2545-2549 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะเด็กเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมไทยต่อไป โดยมีการส่งเสริมสุขภาพเด็กในด้านต่าง ๆ การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เพื่อให้เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเกิดสมดุลในการยกระดับคุณภาพชีวิตต่อไป (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) เด็กทุกคนต้องการความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ปกครองต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องความต้องการอาหารและสารอาหารอย่างเพียงพอ

โรคขาดสารอาหารโปรตีนและพลังงานกำลังเป็นปัญหาของเด็กวัยก่อนเรียนที่รัฐบาลให้ความสำคัญ (นุชสิริ เลิศวุฒิโสภณ, 2544) จนมองข้ามปัญหาการขาดวิตามินและเกลือแร่ของเด็กวัยนี้ จากลักษณะนิสัยการบริโภคที่มักจะไม่บริโภคผัก เนื่องจากเด็กสามารถรับรู้ได้แล้วว่าสิ่งใด

ที่คนชอบและไม่ชอบ เด็กวัยนี้มักจะเลือกรับประทาน จึงทำให้เด็กอาจขาดวิตามินและเกลือแร่ โดยเฉพาะวิตามินเอ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเด็ก ดังนั้นการแก้ปัญหานี้จึงควรให้ความรู้เรื่องประโยชน์ของผักผลไม้แก่เด็ก เพราะเมื่อเด็กเรียนรู้และเข้าใจถึงประโยชน์ของผักและผลไม้ อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมการบริโภคผักผลไม้เพิ่มมากขึ้น และจะทำให้เด็กได้รับสารอาหารครบถ้วนพร้อมที่จะพัฒนาการในด้านต่าง ๆ (ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ, 2541)

พัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสติปัญญา และภาษา (จิราพร วงศ์ใหญ่, 2539) การเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็น ดังที่อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537) กล่าวว่า เด็กไม่สามารถพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้หากขาดสิ่งเร้า ยกเว้นการพัฒนาการด้านร่างกายที่เป็นธรรมชาติตามวัยโดยอาศัยการได้รับอาหารที่เหมาะสม เพราะหากเด็กขาดสารอาหารใดหรือเกิดภาวะเจ็บป่วย ร่างกายจะชะลอการเจริญเติบโต ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กต้องอาศัยสิ่งกระตุ้นจากภายนอกเพื่อเป็นการเสริมพัฒนาการให้เกิดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กต้องอาศัยผู้ปกครองและผู้ดูแล ในการทำความเข้าใจและพยายามตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) จะเห็นได้ว่าผู้ดูแลเด็กมีบทบาทต่อพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ดังที่อุไร ต้นสกุล (2544) กล่าวว่าเด็กปฐมวัยจะใช้เวลา 1 ใน 3 อยู่ที่สถานเลี้ยงดูหรือโรงเรียน ดังนั้นผู้เลี้ยงดูต้องใช้เวลาให้เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ให้เด็กด้วย นอกจากการจัดกิจกรรมและให้โภชนาการที่ดีแก่เด็กแล้ว ยังมีสิ่งที่กระตุ้นพัฒนาการให้มีประสิทธิภาพอีกหลายอย่าง เช่น การใช้เสียงดนตรีเพื่อกระตุ้นพัฒนาการด้านสมองให้ได้รับการพัฒนาการอย่างสมบูรณ์ในช่วง 3 ขวบปีแรกก็เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นเด็กในวัยนี้จึงควรได้ฟังเพลงที่มีความนุ่มนวล ฟังสบายและไม่มีเนื้อหาที่รุนแรง (มิ่ง จอห์นสัน, 2545) และนอกจากนั้นยังมีสื่อต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กอีกมากมาย

การใช้สื่อการสอนก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจและเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น (กิดานันท์ มลิทอง, 2536) การใช้สื่อการสอนจะเป็นการเร้าความสนใจของเด็กวัยก่อนเรียน สื่อที่เหมาะสมกับเด็กวัย 2-3 ปี คือ ภาพพลิก หนังสือภาพ หนังสือนิทาน หุ่นมือหรือหุ่นกระบอก สื่อของจริง การใช้กิจกรรมร้องเพลงหรือเล่นเกมง่าย ๆ จะช่วยกระตุ้นพัฒนาการการเรียนรู้ การวิเคราะห์ การจำได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสอนแบบบูรณาการสำหรับในเด็กวัยก่อนเรียนการเรียน การสอนแบบบูรณาการคือการนำศาสตร์เนื้อหาต่าง ๆ มารวมกัน โดยมุ่งเน้น

ให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กมีส่วนร่วมและมีโอกาสปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน

จากเหตุผลที่กล่าวมาทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะทำการศึกษการบริโภคผักและผลไม้และเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ โดยใช้กลุ่มประชากร ซึ่งมีอายุระหว่าง 2-3 ปี ที่ได้รับการเลี้ยงดูในช่วงเวลากลางวัน ระหว่างวันจันทร์-วันศุกร์ ที่ศูนย์สันติศึกษาพัฒนาเด็กเล็ก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งศูนย์ดังกล่าวเปิดดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นสถานจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นต่อไป อีกทั้งยังเป็นสถานฝึกประสบการณ์ด้านการดูแลเด็ก และศึกษาพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์และสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วย การศึกษาครั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนเรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดีขึ้น และเป็นการส่งเสริมให้เด็กรับประทานผัก ผลไม้ได้หลากหลายมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษการบริโภคผักและผลไม้ของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ
2. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการบริโภคผักและผลไม้และพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ เพื่อให้เกิดพัฒนาการในด้านสติปัญญา คือ การจำ จำนวนนับ การเปรียบเทียบขนาด ความเหมือนและแตกต่าง

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กวัยก่อนเรียนอายุระหว่าง 2-3 ปี จำนวน 21 คน ซึ่งได้รับการดูแลที่ศูนย์สันติศึกษาพัฒนาเด็กเล็ก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในภาคเรียนที่ 3/2545

3. ขอบเขตทางสื่อ

สื่อประกอบด้วยสื่อต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผักและผลไม้ สื่อที่ใช้ คือ หนังสือนิทาน เพลง ตัวอย่างของจริง รูปภาพ และภาพระบายสี

นิยามศัพท์เฉพาะ

สื่อ หมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องผักและผลไม้ คือ หนังสือนิทาน เรื่อง หนูนิดไม่กินผัก ภาพพลิกรูปผักและผลไม้ ตัวอย่างของจริงคือผักและผลไม้ รูปภาพผักและผลไม้ต่าง ๆ ภาพระบายสีและเพลง เพื่อดำเนินการเรียนการสอนแบบบูรณาการในเนื้อหาเรื่องการจำ จำนวนนับ การเปรียบเทียบขนาด ความเหมือนและต่าง

พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง การพัฒนาของเด็กในด้านสติปัญญา เรื่องการจำ จำนวนนับ สี การเปรียบเทียบขนาด ความเหมือนและแตกต่าง

เด็กวัยก่อนเรียน หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 2-3 ปี ซึ่งมารับการดูแลที่ศูนย์สันติศึกษา พัฒนาเด็กเล็ก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในภาคเรียนที่ 3/2545 ระหว่างเวลา 08.00-17.00 น. ตั้งแต่วันจันทร์-วันศุกร์ เดือนเมษายน-พฤษภาคม 2546

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

จากการศึกษาทำให้ได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เด็กมีการบริโภคผักผลไม้หลากหลายมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางในการผลิตสื่อ สำหรับเด็กวัยก่อนเรียน
3. สถานศึกษาเด็กวัยก่อนเรียนได้แนวทางในการจัดบริการอาหารสำหรับเด็ก
4. ทราบถึงความแตกต่างด้านพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียนก่อนและหลังการใช้สื่อ
5. เป็นแนวทางในการให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองของเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก